

Frano
Dulibić

Sveučilište u Zagrebu

Petra Vugrinec:
*Hrvatsko slikarstvo
simbolizma i secesije*

Artresor naklada,
Galerija Klovićevi dvori,
Zagreb 2023.

495 str.

ISBN 9789538012662, 9789532711493

foto: DPUH

Europski kontekst hrvatskog slikarstva simbolizma

Već nekoliko desetljeća moguće je primijetiti da u hrvatskoj povijesti umjetnosti nedostaje novih sinteznih pregleda pojedinih razdoblja, stoga treba pozdraviti objavljivanje knjige kao što je *Hrvatsko slikarstvo simbolizma i secesije* Petre Vugrinec u izdanju Artresor naklade. Naime, posljednjih tridesetak godina imamo čitav niz istraživača koji marljivo rade i objavljuju brojne studije koje donose nove interpretacije i saznanja o pojedinim

djelima, a koje doprinose mijenjanju uvriježenih predodžaba o pojedinim umjetnicima, tendencijama ili razdobljima. Novi sintezni pregledi koji bi trebali te spoznaje integrirati u cjelovitu sliku pojedinog razdoblja objavljuju se iznimno rijetko. Kao što to vrijedi i za ostala razdoblja, spoznaje i interpretacije simbolizma na europskoj sceni mijenjale su se tijekom vremena, a na sličan način to se događalo i kod nas. Promatrano bilo iz

kojeg stajališta, ovakav sintezni pregled simbolizma u likovnoj umjetnosti u Hrvatskoj do sada nismo imali.

U uvodnom dijelu i poglavlju koji se odnosi na teorijske tekstove o simbolizmu, Petra Vugrinec ističe programske tekstove o simbolizmu u slikarstvu, posebno prvi takav tekst Alberta Auriera koji naglašava potrebu simbolista za drugačijim gledanjem, kao kroz oči djeteta ili pripadnika primitivnih civilizacija. Upravo to je označilo simbolizam kao prvi pravac u likovnoj umjetnosti koji je imao iznimno značajnu ulogu u čitavom nizu likovnih tendencija kroz 20. stoljeće, posebno kroz različite tendencije bliske primitivističkom načinu prikazivanja (počevši od Gaugina) čije varijacije imamo prisutne na sceni i danas. Nakon uvida u temeljne postavke simbolizma slijedi poglavlje o novim teorijskim pristupima u Europi među kojima su istaknute česte poveznice simbolizma u književnosti i likovnosti.

Iduće poglavlje rekapitulira i interpretira odnos hrvatske povijesti umjetnosti i simbolizma. Riječ je o stavovima iznesenim u tekstovima respektabilnog niza naših pisaca, publicista, likovnih kritičara i povjesničara umjetnosti, počevši od Ksavera Šandora Gjalskog, Milivoja Dežmana i Ive Pilara, preko Vladimira Lunačka, Ise Kršnjavog, Antuna Gustava Matoša i Ljube Babića, sve do Viktora Žmegača, Zlatka Posavca, Igora Zidića, Božidara Gagre, Željke Čorak, Olge Maruševski i Grge Gamulina. Među autorima koji su doprinijeli novim istraživanjima i interpretacijama, nastalima u posljednjih tridesetak godina, su Irena Kraševac, Miroslav Gašparović, Ivanka Reberski, Petar Prelog, Tonko Maroević, te autorica ove knjige.

Poglavlje o simbolizmu u europskom slikarstvu neophodno je jer bez tog šireg sagledavanja ne bi bilo moguće razumjeti kontekst vremena koji je bitan i za našu likovnu scenu. Petra Vugrinec nije se zaustavila samo na najvažnijim zapadnoeuropskim državama, nego je načinila i sažeti uvid u simbolizam u zemljama istočne i srednje Europe. Sve to govori o tome koliko je bilo potrebno istraživati sveukupan kulturno-povijesni okvir da bi se moglo postaviti temeljne odrednice za simbolizam i secesiju u hrvatskom slikarstvu. U ovom poglavlju autorica kreće od gospodarstva, urbanizacije i javnih narudžbi za opremanje kulturnih institucija. Razmatran je i povijesno značajan nastup naših umjetnika na Milenijskoj izložbi u Budimpešti, u hrvatskom paviljonu (koji će kasnije biti rastavljen i prevezen u Zagreb). Petra Vugrinec

daje uvid u postav i recepciju izložbe, pa je među reproduciranim izlošcima u ovoj knjizi i nekoliko akvarela Bele Čikoša Sesije i Otona Ivekovića s prikazima prirodnih i kulturnih ljepota pojedinih dijelova Hrvatske, koji su najvjerojatnije nastali za knjige Dragutina Hirca. Tako se među njima našao i Čikošev *Izvor Une*, već tada prepoznat kao mjesto iznimne prirodne ljepote, koje je upravo ovih dana ugroženo nastojanjem da se u blizini izvora sagradi hidrocentrala, usprkos zaštićenosti programom Natura 2000 i UNESCO-a. Nakon budimpeštanske izložbe, obrađene su i druge važne izložbe na kojima su bila izlagana djela naših slikara s karakteristikama simbolizma (Kopenhagen 1897., Hrvatski salon 1898., Sankt Peterburg 1899., Pariz, 1900. itd.).

Posebno poglavlje posvećeno je temama i motivima u hrvatskom slikarstvu simbolizma i secesije koje je Petra Vugrinec podijelila na alegorijsko-arkadijske teme, portrete refleksivnog i introspektivnog karaktera, simbolizam u krajoliku, tema žene od *femme fragile* do *femme fatale* i eshatološke teme.

Završni dio knjige čine biografije hrvatskih slikara čiji su opusi (ili dijelovi opusa) povezani sa simbolizmom. To nisu standardne biografije nego su svrshodno usmjerene na poveznice sa simbolizmom. Osim toga, važan je doprinos ove publikacije i katalog djela simbolizma i secesije. Treba istaknuti i doprinos ove knjige što su u njoj obrađene i reproducirane ne samo poznate i često izlagane, nego i mnoge manje poznate slike iz privatnih kolekcija, a koje imaju iznimnu likovnu i povijesnu vrijednost. Tridesetak posto slika je iz privatnih zbirki, neke rijetko izlagane i gotovo nepoznate javnosti. Kvalitetne reprodukcije često velikog formata još su jedan razlog zbog kojeg veseli tiskani oblik ove knjige u izdanju Artresor naklade. Moguće je razumjeti da se tisak brojnih publikacija povlači pred digitalnim izdanjima, ali ovakav sintezni prikaz simbolizma u slikarstvu, jednog po mnogo čemu posebnog razdoblja slikarstva, doista ima razlog za život u fizičkom obliku knjige, za nas, ali i za generacije koje dolaze.